

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
Magistratura Mərkəzi
BANK İŞİ KAFEDRASI

«PUL –KREDIT TƏNZİMLƏNMƏSİ »

fənni üzrə

PROQRAM

Ali Məktəblərin «Maliyyə – Kredit» ixtisasi

üzrə (Magistraturada təhsil alanlar üçün)

Elmi redaktor: kafedra müdiri- i.e.d., professor Məmmədov Z.F.

Azərbaycan Təhsil Nazirinin 19.08.2014 tarixli əmri ilə «Müasir maliyyə –kredit insitutlarının fəaliyyət istiqamətləri» fənni üzrə tədris proqramına nəşr hüquqi verilmişdir.

Bakı- 2014

Elmi redaktor: kafedra müdiri- i.e.d., professor Məmmədov Z.F.

Tərtib edən : i.e.d., professor Məmmədov Z.F.

dos. İbrahimov Z. H.

Dos. Əsgərova R.

dos. A. Babayev

B / M.A.Rəfiyev

Fəlsəfə doktoru M.A.Abbasbəyli

«PUL –KREDITIN TƏNZİMLƏNMƏSİ»

fənninin saat şəbəkəsi

№	MÖVZULAR	Auditoriya dərsləri	
		Mühazirə	Məşğələ
1	Pulun nəzəriyyəsi və Pul-kredit tənzimlənməsi haqqında nəzəri düşüncələrin təhlili	2	2
2	Monetar siyasət	2	2
3	Pul tədavülü: tərkibi, strukturu, təşkili	2	2
4	Mərkəzi Bank – pul-kredit sistemini tənzimləyən orqan kimi	4	4
5	Ödəniş sistemi	2	2
6	Maliyyə monitorinqi.	4	4
8	Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi və nəzarət	2	2
9	Pul-kredit sistemində disproporsiya və böhran	2	2
10	Antiinflasiya tənzimləmə siyasəti	2	2
11	Xarici ölkə təcrübəsində pul-kredit tənzimlənməsi və onun əsas istiqamətləri	2	2

12		4	4
	Cəmi	30	30

Giriş

Bütün ölkələrdə tətbiq edilən pul siyasəti üçün vahid model mövcud deyildir. Pul siyasəti ölkələrin məqsədlərinə, insitisional strukturuna, tarixi inkişaflarına, cəmiyyətin davranışlarına bağlı olaraq dəyişiklik göstərməkdədir.

Pul siyasətini tətbiq edən qurum və şəxslərin qabiliyyət və bacarıqlarına görə də nəticələri fərqli olur. İqtisad və ya pul elmində texniki elmlərdən fərqli olaraq ümumiyyətlə, pul nəzəriyyələrin irəli sürdüyü təkliflərin doğru və ya yanlış olub olmadığını isbat edəcək bir laboratoriya mövcud deyildir. Laboratoriyadan məhrum olan iqtisadçılar çox vaxt özlərinin daxili və xarici müşahidələrinə görə düşüncələrini cəmiyyətdə axtarır və təbii ki, bunlar da öz növbəsində cəmiyyət tərəfindən müzakirə obyektinə çevrilir. Bu səbəblə iqtisadçılar arasından müəyyən bir mövzunun ətrafında hər zaman fərqli görüş və fikirlər ortaya çıxır. Ancaq gərəklərə nail olmanın yolu azad sərbəst bir düşüncə şəraitində və bilikli elm adamlarının geniş iştirakı və müzakirəsi ilə mümkündür.

Iqtisadiyyatın durumu əhəmiyyətli dərəcədə pul-kredit sferasının vəziyyətindən asılıdır. Institutların sayına, kredit resursları və əməliyyatlarının həcminə görə bütün pul-kredit sisteminin bazasını komməsiya bankları və digər kredit təşkilatları təşkil edir.

Pul-kredit tənzimlənməsi – dövlətin iqtisadi siyasətinin tərkib hissəsidir. Mərkəzi Bankın pul-kredit tənzimlənməsi dövriyyədə pul kütləsinin, kredit həcmnin, faiz dərəcələrinin və pul dövranı və kreditin digər göstəricilərinin dəyişməsinə yönəlmiş tədbirlər toplusudur.

Mərkəzi Bankın pul-kredit tənzimlənməsi maliyyə sabitliyinə nail olma və onun qorunub saxlanmasına, ən başlıcası, milli valyutanın kursunun möhkəmlənməsinə və ölkənin tədiyyə balansının sabitliyinin təmin olunmasına

istiqlamətlənir. Bu baxımdan ölkənin gələcək iqtisadi siyasətinin inkişafı bu sahədə ixtisasçıların və mütəxəssislərin hazırlanmasını ön plana çəkir. Fənnin predmeti müxtəlif iqtisad elmlərini əhatə edir. Belə ki, pul-kredit tənzimlənməsi “İqtisadi nəzəriyyə”, “Pul və banklar”, “Bank işi”, “Maliyyə”, “Beynəlxalq valyuta-kredit münasibətləri” və s. Fənnlərlə qarşılıqlı əlaqədə öyrənilir.

Fənnin öyrənilməsi zamanı müxtəlif üsullardan istifadə edilir. Məşğələ dərslərində müxtəlif variantlı və açıq suallı testlərdən, müəyyənlik və terminlərin araşdırılması üsulundan, təcrübə tapşırıqlarla istifadə edilməsi özünün müsbət nəticəsini verir.

Pul, kredit və banklar mövzuları gündəlik həyatda ictimaiyyət tərəfindən, özəlliklə də kütləvi informasiya vasitələrində ən çox müzakirə və şərh edilən mövzulardır. Əmanətlərə və kreditlərə tətbiq edilən faiz dərəcəsi, Valyuta məzənnəsi, pul aqreqləri və s. bu kimi mövzular sırası vətəndaşları da yaxından maraqlandırmaqdadır.

Çünki yuxarıda adı çəkilən göstəricilərdə baş verən dəyişikliklər iqtisadi vahidlərin investisiya qərarlarına təsir edəcəkdir.

«Pul –kreditin tənzimlənməsi » fənninin dərslər proqramında: pul tədavülü: tərkibi, strukturu, təşkili; Depozit emissiyası və depozit multiplikatoru; Pul nəzəriyyəsi; Pul siyasəti; Valyuta tənzimlənməsi; Mərkəzi Bank – pul-kredit sistemini tənzimləyən orqan kimi; Ödəniş sistemi; Maliyyə monitorinqi; Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi və nəzarət; Pul-kredit sistemində disproporsiya və böhran kimi mövzular öyrəniləcək və müzakirə olunacaqdır.

Mövzu 1.. Pulun nəzəriyyəsi və Pul-kredit tənzimlənməsi haqqında nəzəri düşüncələrin təhlili

Pul nəzəriyyəsinin tarixi. Pula tələb nəzəriyyəsi. Klassik pula tələb nəzəriyyəsi. Keynesyen pula tələb nəzəriyyəsi. Portfel nəzəriyyəsi. M.Fredmanın monetar nəzəriyyəsi. Pul təklifi nəzəriyyəsi. Faiz nəzəriyyəsi. Qibson paradoksu. Pul təklifi və faiz.

Pul-kredit tənzimlənməsinin mahiyyəti, rolu, onun məqsəd və vəzifələri. Pul-kredit tənzimlənməsi haqqında iqtisadi fikirlər. İqtisadiyyatın idarə

olunmasının müasir modelinin istiqamətləri. Müxtəlif pul konsepsiyaları və onların əsas istiqamətləri. Azərbaycan Respublikasının bazar prinsiplərinə uyğun olaraq pul-kredit tənzimlənməsi, onun əsas istiqamətləri.

Mövzu 2. Monetar siyasət

Pul siyasətinin məzmunu. Pul siyasətinin məqsədi. Pul siyasətinin əsas və əlavə göstəriciləri. Mərkəzi Bankın alətləri. Açıq bazar əməliyyatı. Reeskont siyasəti. Məcburi ehtiyat normaları. Pul miqdarına nəzarət. Pul siyasətinin əməliyyat hədəfləri (operating targets). Pul siyasətinin vasitəçi hədəfləri (intermediate targets). Azərbaycanda MB pul siyasətinin məqsəd və alətləri.

Pul-kredit tənzimlənməsində Mərkəzi Bankın rolu, vəzifə və funksiyaları. Pul-kredit siyasəti, fəaliyyət dövrünə görə onun ayrı-ayrı məqsədlərinin bir-birindən fərqləndirilməsi. Pul-kredit siyasətinin əsas vəzifələri. Pul-kredit siyasətinin həyata keçirilməsi üsulları.

Pul-kredit tənzimləmə vasitələri. Mərkəzləşdirilmiş kreditlər onların verilmə qaydası. Mərkəzi Bankın uçot dərəcəsini müəyyənləşdirilməsi. Faiz siyasəti. Marja. Faizin növləri və hesablanma metodları. Yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi ilə verilən mərkəzləşdirilmiş kreditin müxtəlif formaları. Overdraft, overnayt, veksellərin yenidən uçotu ilə kreditlərin verilməsi, lombard kreditlərinin verilmə üsulları. Kredit tənzimlənməsində Mərkəzi Bankın rolu.

Məcburi ehtiyat normaları. Onun funksiyaları. Ölkənin bank sistemində məcburi ehtiyat normasının təsir mexanizmi.

Açıq bazar əməliyyatları. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində bu alətin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi. Birbaşa və dolaylı açıq bazar əməliyyatları. Repo və əks repo əməliyyatları. Bu əməliyyatların aparılma ardıcılığı. Açıq bazar əməliyyatının ölkənin pul bazarına, kredit bazarındakı likvidliyə təsirinin qiymətləndirilməsi.

Pul-kredit tənzimlənməsi vasitələrinin qarşılıqlı əlaqəsi. Kredit bazarında likvidliyə təsir müddətinə görə pul-kredit tənzimləmə alətlərinin təsnifləşdirilməsi. Qısa, orta və uzunmüddətli tənzimləmə alətlərinin kredit bazarına təsiri.

Pul-kredit siyasəti alətlərindən olan valyuta intervensiyası. Valyuta siyasəti onun məqsəd və vəzifələri.

Valyuta tənzimlənməsinin vasitələri. Valyuta məzənnələri. Nominal və real valyuta məzənnələri, ona təsir edən amillər. Valyuta rejimi. Valyuta bazarı və onun tənzimlənməsi. İnzibati və ya qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normativ qaydalar sistemi olan valyuta məhdudiyyətləri. Onların ayrı-ayrı üsulları və aparılma məqsədi. Ölkəmizdə aparılan valyuta siyasəti və valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi.

Pul-kredit tənzimlənməsi sistemində valyuta tənzimlənməsi. Valyuta tənzimlənməsi haqqında əsas anlayışlar. Azərbaycanın daxili valyuta bazarı. Valyuta ehtiyatlarının formalaşması və istifadəsi. Rezidentlərin xarici valyuta hesabları. Qeyri-rezidentlərin xarici valyutada və milli valyutada hesabları. Qeyri-rezidentlərin Azərbaycan Respublikasında valyuta əməliyyatları. Valyuta nəzarəti orqanları və agentləri. Valyuta siyasəti. Valyuta kurs siyasəti. Valyuta kursuna müdaxilə və nəticələri. Valyuta kursuna təsir edən amillər. Dollarizasiya və qeyri-sabitlik.

Mövzu 3. Pul tədavülü: tərkibi, strukturu, təşkili.

Pul kütləsi pul tədavülünün mühüm miqdar göstəricisi kimi. Pulun kupyur quruluşu, onun düzgün təmin olunması. Pul kütləsinin tənzimlənməsi. Pulun dövretmə sürəti, onun müəyyənləşməsi. Pulun dövretmə sürətinə təsir edən amillər. Pul kütləsi və pulun dövretmə sürəti arasında əlaqə.

Müasir pul emissiyası. Pul emissiyasının ayrı-ayrı növləri. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində müasir pul emissiyasının kredit xarakteri.

İkipilləli bank sistemi şəraitində emissiya mexanizminin bank (depozit) multiplikatoru əsasında fəaliyyət göstərməsi. Multiplikasiyanın vahid mexanizmi. Pul, bank, depozit və kredit multiplikatoru. Pul təklifi, pul bazası və pul multiplikatoru arasında asılılıq.

Pul aqreqatları. Ölkənin kredit sisteminin struktur xüsusiyyətlərindən və onun maliyyə bazarlarının inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq pul aqreqatlarının sayı və tərkibi.

Pul tədavülü. Nağd pul və nağdsız dövriyyə. Nağd pul dövriyyəsinin artma səbəbləri. Pul tədavülünün kanalları. Pulun hərəkət etdiyi subyektlərdən asılı olaraq pul tədavülünün növləri. İqtisadiyyatın ayrı-ayrı modellərində pul tədavülünün xüsusiyyətləri. Nağdsız pul tədavülünün qrupları.

Pul tədavülünün təşkili və nizamlaşdırılması. Pul emissiyası kanalları. Pul emissiyasının mexanizmi. Mərkəzi Bankın pul tədavülünün təşkili.

Pul tədavülü və onun strukturu. Pul kütləsinin aqreqatları. Monetizasiya. Azərbaycanda nəğd pul tədavülünün təşkili. Pul nişanlarının emissiyası. Depozit multiplikatoru və onun işləmə mexanizmi.

Mövzu. . Mərkəzi Bank – pul-kredit sistemini tənzimləyən orqan kimi

Mərkəzi Bankın məqsəd və funksiyaları. Mərkəzi Bank dövlətin maliyyə agentı kimi. Mərkəzi Bank nəğd pul tədavülünün təşkilini həyata keçirən orqan kimi. Faiz koridoru.

1. Beynəlxalq qeyri-valyuta ehtiyatlarının idarə olunması.
2. Mərkəzi Bankın kredit təşkilatları ilə münasibətləri.
3. Mərkəzi Bank kredit təşkilatlarının fəaliyyətinə nəzarət edən orqan kimi.
4. Mərkəzi Bank sonuncu instansiya kreditörü kimi.

Bazar iqtisadiyyatında kommersiya bankları, onların vəzifə və funksiyaları. Bankların mahiyyəti. Bankın mahiyyətinə qarşı irəli sürülən metodoloji tələblər. İkipilləli bank sistemində bankların fəaliyyət prinsipləri. Bankların mövcud resurs çərçivəsində fəaliyyət prinsipi. Bu prinsipin bank likvidliyinin qorunmasında rolu. Kommersiya banklarının tam iqtisadi sərbəstliyi və Mərkəzi Bank tərəfindən onların fəaliyyətinə yalnız dolayı iqtisadi metodlarla təsir.

Dövlət tənzimlənməsinin əsas istiqamətləri. Maliyyə-kredit institutlarının, bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi spesifik xüsusiyyətləri. Bank fəaliyyətinin idarə edilməsi.

5. Bankların likvidlik göstəriciləri. Likvidliyin əsas meyarları. Bankın öhdəlikləri. Kredit təşkilatlarının likvidlik vəziyyətinə nəzarət. Likvidlik normativləri, onların hesablanma qaydası.

VI Mövzu. . Ödəniş sistemi

1. Mərkəzi Bank ödəniş sistemin fəaliyyətini tənzimləyən və nəzarət edən orqan kimi.
2. Nağdsız hesablaşma formaları.
3. Bankların kassa xidmətləri.
4. Banklarda xidmətlərin elektron forması.
5. Müxbir hesablar.
6. Azərbaycan Respublikası ərazisində nağdsız hesablaşmaların aparılması qaydası.
7. İri məbləğli ödənişlərin köçürülməsi sistemləri - AZIPS
8. Xırda ödənişlər üzrə hesablaşma klirinq sistemi
9. Beynəlxalq ödənişlər və hesablaşma sistemləri
10. Ödəniş xidmətləri göstərən təşkilatlar
 11. Qeyri-maliyyə müəssisələrinin istifadə etdikləri ödəniş vasitəsi.
 12. Ödəniş sistemi və informasiya texnologiyaların inkişafı

VI I Mövzu. Maliyyə monitorinqi.

1. Pul tədavülünün şəffaflığı
2. cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinə qarşı mübarizə
3. terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi və ona qarşı mübarizə
4. Maliyyə monitorinqi xidmətinin fəaliyyət istiqamətləri
5. Maliyyə monitorinqi xidmətinin vəzifələri
6. Maliyyə monitorinqi xidmətinin hüquqları
7. Maliyyə monitorinqi orqanı cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınması sahəsində səlahiyyətləri həyata keçirən dövlət orqanı kimi.

VIII Mövzu. Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi və nəzarət

1. Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsinin nəzəri – praktiki aspektləri.
2. Bank nəzarətinin təşkili.
3. Bazel-I və Bazel-II razılaşma protokolları.
4. Azərbaycanda bank fəaliyyətinə nəzarət formaları.
5. Banklarda daxili nəzarət və daxili auditin təşkili qaydası

IX Mövzu. Pul-kredit sistemində disproporsiya və böhran

1. Maliyyə böhranı anlayışı və onun komponentləri.
2. Valyuta böhranı.
3. Borc böhranı.
4. Fond böhranı.

5. Bank böhranı.
6. Böhranın indeksion xarakteri.
7. ABŞ-da ipoteka böhranı (2008) və onun Qlobal böhrana transformasiyası
8. Bank böhranlarına qarşı dövlət orqanlarının tənzimləmə tədbirləri.
9. Əmanət sığorta sisteminin mahiyyəti.
10. Azərbaycanca Əmanət sığorta fondunun fəaliyyəti

X Mövzu. inflyasiya və Antiinflyasiya tənzimləmə siyasəti

1. İnflyasiya nəzəriyyəsi.
2. İnflyasiyanın mahiyyəti.
3. Keynesyen nəzəriyyə.
4. Monetarizm nəzəriyyə.
5. Qaçan gözlənilən inflasiya nəzəriyyəsi.
6. Strukturualçıların inflasiya haqqında nəzəriyyələri
7. İnflyasiya haqqında təklif yönümlü nəzəriyyə.
8. Pul tədavülünün optimizasiyası.
9. Antiinflyasiya tənzimlənmə siyasətinin metodları.

İnflyasiya, onun mahiyyəti. İnflyasiya proseslərinin artma səbəbləri. İnflyasiyanın yaranmasının forma və növləri. İnflyasiyanın inkişaf mərhələləri. Pul kütləsi və qiymətlərin artım sürəti arasında əlaqənin inflyasiyanın inkişaf mərhələlərinə təsiri.

İnflyasiya səviyyəsinin müəyyən edilmə mexanizmi və həddi. İnflyasiyanın mərhələləri. Başlanğıc və əsas mərhələnin başlıca xüsusiyyətləri. Pul tədavülünün inflyasiya proseslərinin vəziyyətindən asılı olan əsas sabitləşmə formaları. Şok terapiyası, şok terapiyası şəraitdə inflyasiyanın aradan qaldırılması üçün pul

islahatlarının xüsusiyyətləri. İnflyasiya səviyyəsinin müəyyən olunması. İnflyasiyanın əsas pul və qeyri-pul amilləri. İnflyasiya amilləri ilə mübarizə üçün iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin kompleks tədbirlərinin həyata keçirilməsi.

Mövzu 8. Xarici ölkə təcrübəsində pul-kredit tənzimlənməsi və onun əsas istiqamətləri.

Dünyanın inkişaf etmiş dövlətlərində pul-kredit tənzimlənməsinin əsas istiqamətləri.

ABŞ-da pul-kredit tənzimlənməsi. ABŞ-ın pul-kredit siyasətinin rəsmi bələdçisi olan FES. FES-in pul tənzimlənməsinin əsas xüsusiyyətləri və rolu.

Avropa birliyində pul-kredit tənzimlənməsi. İngiltərənin pul-kredit sisteminin əsas xüsusiyyətləri. İngiltərə bankında banknot buraxılışı həddini təyin edən və onların sərbəst dəyişdirilməsini tələb edən emissiya əməliyyatları. İngiltərə Bankı tərəfindən pul-kredit siyasətinin reallaşmasının yeni mexanizmi. İngiltərə Bankının pul-kredit tənzimlənməsi alətləri.

Fransada pul-kredit siyasəti. Mərkəzi Bank tərəfindən aralıq (valyuta kursu və pul kütləsinin artım tempi) və sonuncu (qiymətlərin sabitliyi) məqsədlərin müəyyən olunması. Fransa bankının faiz dərəcələrini tənzimləyərək pul bazarına təsiri.

Almaniyanın pul-kredit tənzimlənməsi. Almaniya Bundesbankının əsas məqsədi. Səmərəli iqtisadi inkişafın zəmini olan qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsi. Alman Bundesbankının pul-kredit siyasətində dövlətlə əməkdaşlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi.

Yaponiyanın pul-kredit və bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Yaponiya bank sektorunun özəllikləri.

Çin iqtisadiyyatında pul-kredit və bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi.

Turkiyənin pul kredit və bank fəaliyyətinin tənzimlənməsinin spesifik cəhətləri.

İmtahan sualları

1. Pul tədavülü və onun strukturu.
2. Pul kütləsinin aqreqatları.
3. Monetizasiya.
4. Azərbaycanda nəğd pul tədavülünün təşkili.
5. Pul nişanlarının emissiyası.
6. Depozit multiplikatoru və onun işləmə mexanizmi.
7. Pul təklifi və faiz dərəcəsi.
8. Pul nəzəriyyəsinin tarixi.
9. Pula tələb nəzəriyyəsi.
10. Klassiklərin pula tələb nəzəriyyəsi.
11. Keynsyan pul tələb nəzəriyyəsi
12. Portfel nəzəriyyəsi.
13. M.Fredmanın monetar nəzəriyyəsi.
14. Pul təklifi nəzəriyyəsi.
15. Faiz nəzəriyyəsi.
16. Qibson paradoksu.
17. Pul siyasətinin məzmunu.
18. Pul siyasətinin məqsədi.
19. Pul siyasətinin əsas və əlavə göstəriciləri.
20. Mərkəzi Bankın alətləri.
21. Açıq bazar əməliyyatı.
22. Reeskont siyasəti.
23. Məcburi ehtiyat normaları.
24. Pul miqdarına nəzarət.
25. Pul siyasətinin əməliyyat hədəfləri (operating targets)
26. Pul siyasətinin vasitəçi hədəfləri (intermediate targets)
27. Azərbaycanda MB pul siyasətinin məqsəd və alətləri.

28. Pul-kredit tənzimlənməsi sistemində valyuta tənzimlənməsi
29. Valyuta tənzimlənməsi haqqında əsas anlayışlar.
30. Azərbaycanın daxili valyuta bazarı.
31. Valyuta ehtiyatlarının formalaşması və istifadəsi.
32. Rezidentlərin xarici valyuta hesabları.
33. Qeyri-rezidentlərin xarici valyutada və milli valyutada hesabları.
34. Qeyri-rezidentlərin Azərbaycan Respublikasında valyuta əməliyyatları.
35. Valyuta nəzarəti orqanları və agentləri.
36. Valyuta siyasəti.
37. Valyuta kurs siyasəti.
38. Valyuta kursuna müdaxilə və nəticələri.
39. Valyuta kursuna təsir edən amillər.
40. Dollarizasiya və qeyri-sabitlik.
41. Mərkəzi Bankın məqsəd və funksiyaları.
42. Mərkəzi Bank dövlətin maliyyə agentliyi kimi.
43. Mərkəzi Bank nəğd pul tədavülünün təşkilini həyata keçirən orqan kimi.
44. Faiz koridoru.
45. Beynəlxalq qeyri-valyuta ehtiyatlarının idarə olunması.
46. Mərkəzi Bankın kredit təşkilatları ilə münasibətləri.
47. Mərkəzi Bank kredit təşkilatlarının fəaliyyətinə nəzarət edən orqan kimi.
48. Mərkəzi Bank sonuncu instansiya kreditörü kimi.
49. Mərkəzi Bank ödəniş sisteminin fəaliyyətini tənzimləyən və nəzarət edən orqan kimi.
50. Nəğdsiz hesablaşma formaları.
51. Bankların kassa xidmətləri.
52. Banklarda xidmətlərin elektron forması.
53. Müxbir hesablar.

54. Azərbaycan Respublikası ərazisində nağdsız hesablaşmaların aparılması qaydası.

55. İri məbləğli ödənişlərin köçürülməsi sistemləri - AZIPS

56. Xırda ödənişlər üzrə hesablaşma klirinq sistemi

57. Beynəlxalq ödənişlər və hesablaşma sistemləri

58. Ödəniş xidmətləri göstərən təşkilatlar

59. Qeyri-maliyyə müəssisələrinin istifadə etdikləri ödəniş vasitəsi.

60. Ödəniş sistemi və informasiya texnologiyaların inkişafı

61. Pul tədavülünün şəffaflığı

62. cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinə qarşı mübarizə

63. terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi və ona qarşı mübarizə

64. Maliyyə monitorinqi xidmətinin fəaliyyət istiqamətləri

65. Maliyyə monitorinqi xidmətinin vəzifələri

66. Maliyyə monitorinqi xidmətinin hüquqları

67. Bank fəaliyyətinin tənzimlənməsinin nəzəri – praktiki aspektləri.

68. Bank nəzarətinin təşkili.

69. Bazel-I və Bazel-II razılaşma protokolları.

70. Azərbaycanda bank fəaliyyətinə nəzarət formaları.

71. Banklarda daxili nəzarət və daxili auditin təşkili qaydası

72. Maliyyə böhranı anlayışı və onun komponentləri.

73. Valyuta böhranı.

74. Borc böhranı.

75. Fond böhranı.

76. Bank böhranı.

77. Böhranın indeksion xarakteri.

78. ABŞ-da ipoteka böhranı (2008) və onun Qlobal böhrana transformasiyası

79. Bank böhranlarına qarşı dövlət orqanlarının tənzimləmə tədbirləri.

80. Əmanət sığorta sisteminin mahiyyəti.

81. Azərbaycanda Əmanət sığorta fondunun fəaliyyəti

82. İnflyasiya nəzəriyyəsi.

83. İnflyasiyanın mahiyyəti.

84. Keynesyen nəzəriyyə.
85. Monetarizm nəzəriyyə.
86. Qaqan gözlənilən inflasiya nəzəriyyəsi.
87. Strukturualçıların inflasiya haqqında nəzəriyyələri
88. İnflasiya haqqında təklif yönü nəzəriyyə.
89. Pul tədavülünün optimizasiyası.
90. Antiinflasiya tənzimlənmə siyasətinin metodları.

Tədris prosesində istifadə olunan əsas anlayışlar

Azərbaycan Respublikasının bank sistemi Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından və kredit təşkilatlarından ibarətdir.

Pul-kredit tənzimlənməsi – dövlətin iqtisadi siyasətinin tərkib hissəsidir. Mərkəzi Bankın pul-kredit tənzimlənməsi dövriyyədə pul kütləsinin, kredit həcmnin, faiz dərəcələrinin və pul dövrəni və kreditin digər göstəricilərinin dəyişməsinə yönəlmiş tədbirlər toplusudur.

Pul kütləsi - pul tədavülünün mühüm miqdar göstəricisidir. Pul kütləsi pul bazasının kommersiya bank sistemində genişlənməsi ilə yaranır və tədavüldəki nağd pullardan və müştərilərin hesablarındakı pul qalıqlarından ibarətdir.

Pulun dövretmə sürəti (pulun tədavül sürəti) – pulun tədavül və tədiyyə funksiyasını yerinə yetirdiyi zaman pul hərəkətinin intensivliyinin göstəricisi olub, il ərzində, hər bir dövrü gəlirlərin xərclərinə xidmət edən, pul kütləsinin dövrlərinin sayını göstərir. Yəni pulun dövretmə sürəti eyni adlı pul vahidinin pul dövriyyəsinin sayı və ya pul dövriyyəsinin müddəti, sürəti ilə ifadə olunur.

Pul bazası - mərkəzi bank tərəfindən buraxılan (Mərkəzi Bankın xəzinədarlığında olan nağd pullar nəzərə alınmadan) nağd pullar və kommersiya banklarının məcburi ehtiyatları nəzərdə tutulur.

Pul multiplikatoru - pul bazasının artması zamanı pul təklifinin necə dəyişməsinə göstərir. Pul multiplikatorunu pul təklifinin pul bazasına qarşı münasibəti kimi qiymətləndirmək olar. pul təklifi (nağd pul+tələbolunanadək depozitlər), pul bazası (nağd pul+ehtiyatlar) deməkdir.

Pul aqreqatı - pul kütləsinin göstəricisidir. Statistikada pul aqreqatları müəyyən müddətdə pulun hərəkətindəki dəyişikliklərinin təhlili üçün nəzərdə tutulmuşdur. Pul aqreqatlarının düzülüşünün əsasını maddi sərvətlərin likvidlik səviyyəsi ardıcılığı təşkil edir. Pul tədavülünün müəyyən tarixə, müəyyən müddət üçün miqdar dəyişikliklərini, həmçinin pul kütləsinin artım tempinin və həcmnin tənzimlənməsi üzrə tədbirlərin işlənilməsi üçün pul aqreqatlarından istifadə edilir.

Pulun emissiyası - pulların tədavülə elə buraxılışıdır ki, bu zaman pul kütləsi tədavüldə artır. Pul emissiyası hər bir ölkənin mərkəzi bankı tərəfindən həyata keçirilir ki, bununla da tədavülə əlavə «ilkin» pullar buraxılmış olur.

Stimullaşdırıcı monetar siyasət - tənəzzül zamanı həyata keçirilir və iqtisadiyyatın canlandırılmasına, işsizliklə mübarizədə işgüzar aktivliyin stimullaşdırılmasına yönəldilir. Stimullaşdırıcı monetar siyasət mərkəzi bank tərəfindən pul təklifinin artırılmasına yönəlik tədbirləri əhatə edir. Bu zaman istifadə olunan tədbirlər: ehtiyat tələblərinin aşağı salınması, faiz uçot dərəcələrinin aşağı salınması, mərkəzi bank tərəfindən dövlət qiymətli kağızlarının alınması.

Məhdudlaşdırıcı monetar siyasət - iqtisadiyyatın hədsiz canlandığı mərhələdə işgüzar aktivliyin qarşısının alınması, inflyasiyanın azaldılması məqsədilə aparılır. Məhdudlaşdırıcı monetar siyasət mərkəzi bank tərəfindən pullu tələbin azalmasına yönəlmiş tədbirlərlə əhatə edilir. Bu tədbirlər: ehtiyat tələbləri normalarının artırılması, faiz uçot dərəcələrinin artırılması, mərkəzi bank tərəfindən dövlət qiymətli kağızlarının satılması.

Kredit ekspansiyası - uzun və qısamüddətli kreditləşmənin miqyasının genişlənməsidir. Pul-kredit tənzimlənməsi zamanı Mərkəzi Bankın kreditin stimullaşdırılmasına və pul emissiyasına yönəlik metodları. Bu metoddan istifadə edildikdə kommertiya banklarının resursları artır, yəni kreditləşdirmə imkanları genişlənir ki, bu da tədaviüldə pul kütləsinin ümumi həcmi artırır. kredit ekspansiyası iqtisadiyyatı pulla təchiz edir, iqtisadi konyukturanın canlanmasını stimullaşdırırsa və istehsalın artmasına səbəb olur.

Kredit restriksiyası – mərkəzi Bankın kreditlərin verilməsi üzrə kommertiya banklarının imkanını məhdudlaşdırdığı və beləliklə də iqtisadiyyatın pulla təchizinə təsir göstərmiş olduğu metodlarıdır. Kredit restriksiyası iqtisadi dirçəliş dövrlərində “çox qızmanı”, aradan qaldırır, tədaviüldə pul kütləsinə məhdudlaşdırır və tələb inflyasiyasını aşağı salır.

Yenidən maliyyələşdirmə dərəcələri ilə verilən mərkəzləşdirilmiş kreditlər - Mərkəzi bank kommertiya banklarının yenidən maliyyələşdirilməsini həyata keçirə bilər. Bankların yenidən maliyyələşməsi dedikdə kredit müəssisələrinin mərkəzi bankdan aldıkları pul vəsaitləri başa düşülür. Mərkəzi Bank özünün pul-kredit siyasətini bu gün yenidən maliyyələşmənin müxtəlif formaları ilə həyata keçirir.

Overdraft krediti - kommertiya banklarının mərkəzi bankdan qısa müddətə 1 aya limitlə aldığı kredit overdraft kreditidir ki, Mərkəzi Bankın bu üsulla verdiyi kreditlər overdraft mexanizmini əmələ gətirir. Bu kredit təminatlıdır.

Overnayt kreditləri – Mərkəzi Bankın kommertiya banklarına verdiyi 1 günlük kreditlərdən söhbət gedir və uyğun olaraq bu kreditlər overnayt kreditləri adlanır.

Lombard krediti - girov mexanizmi üzərində qurulmuş, kommertiya banklarının girov təminatı kimi əsasən qısamüddətli dövlət istiqraz və rəqələri və ya xəzinədarlıq veksəllərini istifadə etməklə Mərkəzi Bankdan aldığı kreditdir. Bu kreditlərin müddəti 30 gündən ibarətdir.

Veksəllərin yenidən uçotu - uzun müddət Qərbi Avropa banklarının pul-kredit siyasətinin əsas üsullarından biri olmuşdur. Mərkəzi banklar nəzərə alınan veksəllər üçün müəyyən tələblər irəli sürürdülər. Bu tələblərdən başlıcası borc öhdəliklərinin təminatlı olması idi.

Mərkəzi bank uçot dərəcəsi siyasəti - (və ya diskont siyasəti) apararkən «sonuncu instansiya kreditörü» rolunu oynayır. O, müvəqqəti çətinliyə düşmüş maliyyə cəhətdən daha dayanaqlı banklara kredit verir və həmçinin onların portfelində olan qiymətli kağızların, əsasən veksəllərin yenidən uçotunu aparır. Xüsusi şərtlərlə bəzi hallarda uzunmüddətli kreditlər verir. Bu, xırda banklara ödəmələrin edilməsindən ötrü verilən pul vəsaitləri şəklindəki kredit ola bilər. Bəzən isə kredit çətin maliyyə vəziyyətinə düşmüş və özünün balansını qaydaya salmaq üçün köməyə ehtiyacı olan banklara da verilir.

Məcburi ehtiyat normaları - kommertiya bankları cəlb etdikləri depozitlərin bir hissəsini məcburi qaydada müəyyən olunmuş şəkildə mərkəzi banklarda saxlamalıdır. Mərkəzi bankların təyin etdiyi məcburi ehtiyatlar bankların depozit bazasının həcminə təsir etdiyindən, bankların kredit verməsini tənzimləyir və buna görə də bank resurslarının həcminə təsir edir.

REPO - mərkəzi bank tərəfindən qiymətli kağızların kommertiya banklarına satılması və əvvəlcədən razılaşıdırılmış müddət bitdikdən sonra onlardan geri alınması deməkdir.

Əks-REPO - mərkəzi bank tərəfindən qiymətli kağızların kommertiya banklarından alınması və əvvəlcədən razılaşıdırılmış müddət bitdikdən sonra onlara geri satılmasını nəzərdə tutur.

Xərclər inflyasiyası - resursların, istehsal faktorlarının qiymətlərinin qalxması, bunun nəticəsində də istehsal və tədavül xərclərinin, həmçinin istehsal olunan malların qiymətlərinin qalxmasında özünü göstərir. Resursların qiymətlərinin qalxma səbəbi milli valyutanın məzənnəsinin düşməsi və resursların dünya qiymətlərinin dəyişməsidir. Öz növbəsində konkret əmtəənin istehsal xərclərinin qalxması digər əmtəələrin də qiymətlərinə təsir edir. Çünki, qiyməti qalxan mal almaq üçün istər-istəməz öz malının da qiymətini qaldırmaq lazımdır.

Tələb inflyasiyası - əhalinin və müəssisələrin məcmu pul gəlirlərinin mal və xidmətlərin real artım həcmindən tez artığı bir iqtisadi vəziyyətdə yaranır. Tələb inflyasiyası əsasən tam məşğulluq zamanı baş verir və bu zaman tələbin nəyin hesabına – dövlət xərclərinin, yaxud istehsalçılar tərəfindən mal və xidmətlərə olan tələbin artması hesabına baş verməsi bir o qədər də əhəmiyyətli deyil. Tələb inflyasiyası bir sıra pul faktorları ilə əlaqədar yaranır ki, onlar aşağıdakılardır: iqtisadiyyatın hərbiləşdirilməsi və hərbi xərclərin artması; dövlət büdcə kəsiri və daxili borcların artması; bankların kredit ekspansiyası; ağır sənaye sahələrinə hədsiz investisiyalar; inflyasiyanın idxalı.

Təklif inflasiyası - Bu növ inflyasiya resurslardan tam istifadə olunmadığı bir şəraitdə istehsal xərclərinin əhəmiyyətli artmasının səbəb olduğu qiymətlərin qalxması kimi başa düşülür. Məsələn: müəssisələrin özlərinin əsas fondlarının geniş həcmdə təkmilləşdirilmə və yeniləşdirilməsini həyata keçirdikləri zaman baş verə bilər. Dünya təcrübəsində məcmu tələbin enməsi ilə qiymətlərin qalxmasına səbəb olan bu növ inflyasiyaya tez-tez rast gəlmək olar.

İdxal inflyasiyası – xarici faktorların təsiri nəticəsində; məsələn, ölkəyə həddən çox xarici valyuta axını və import qiymətlərinin qalxması ilə yaranan inflyasiyadır. Belə ki, xaricdən axıb gələn valyuta ölkənin mərkəzi bankı tərəfindən milli valyutaya dəyişdirilir və bu zaman məcburiyyət qarşısında arxasında əmtəə kütləsi olmayan əlavə milli valyuta emissiya edilir.

Kredit inflyasiyası – hədsiz kredit ekspansiyasının yaratdığı inflyasiyadır.

Deflyasiya siyasəti – bu pul tələbinə qarşı pul-kredit və vergi mexanizmi vasitəsilə, dövlət xərclərinin aşağı salınması, yenidən maliyyələşdirmə dərəcələrinin qaldırılması, vergi prosesinin təzyiqinin güclənməsi və pul kütləsinin məhdudlaşdırılmasına tərəf yönəldilən bir mexanizmdir. Deflyasiya siyasətinin yerinə yetirilməsinin əsas xüsusiyyəti iqtisadiyyatda böhran hallarının yaranması və iqtisadi artımın ləngiməsidir.

Gəlirlər siyasəti – bu siyasət qiymətlər və əmək haqqlarına qarşı, onların tam dondurulması və yaxud da artırılmasına məhdudiyətlərin qoyulması ilə baş verən paralel nəzarətdən ibarətdir.

Valyuta intervensiyası - Mərkəzi Bankın manatın müqabilində, onun məzənnəsinə və iqtisadiyyatda pullu tələb və təklifə təsir məqsədilə birja və banklararası bazarda xarici valyutanın alqı-satqısı başa düşülür. Bir sözlə, valyuta müdaxiləsi Mərkəzi Bank tərəfindən valyuta bazarında həyata keçirilən xarici valyutanın alqı-satqısı əməliyyatıdır. Mərkəzi Bank valyuta bazarında satışlar həyata keçirərkən özünün sərəncamında olan xarici valyuta ehtiyatlarından istifadə edir.

“Üzən” valyuta məzənnəsi rejimi - valyuta məzənnəsinin valyutaya olan tələb və təklifin təsiri əsasında formalaşmasıdır. Üzən məzənnə hər gün və tez-tez dəyişir. Mərkəzi Bank müstəsna hallarda məzənnənin kəskin tərəddüdlərinin qarşısını almaq üçün valyuta bazarına müdaxilə edib məzənnə dəyişikliyini “hamarlaya” bilər.

Təsbit edilmiş məzənnə - rejimi ölkənin milli valyutasının sərbəst dövrəli xarici valyutaya qarşı dəyişməz saxlanılmasıdır.

Bank - fiziki və hüquqi şəxslərdən depozitlərin və ya digər qaytarılan vəsaitlərin cəlb edilməsi, öz adından və öz hesabına kreditlərin verilməsini, habelə müştərilərin tapşırığı ilə köçürmə və hesablaşma-kassa əməliyyatlarını məcmu halda həyata keçirən hüquqi şəxsdir.

Bank olmayan kredit təşkilatı -öz vəsaiti və/və ya cəlb edilmiş vəsait hesabına (depozitlər istisna olmaqla) yalnız pul formasında kreditlər verməklə məşğul olan hüquqi şəxsdir.

Bank krediti - bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq qaytarılmaq, müəyyən müddətə (müddətin uzadılması hüququ ilə) və faizlər (komisyon haqqları) ödənilmək şərti ilə,

təminatla və ya təminatlı müəyyən məbləğdə borc verilən pul vəsaitidir. Həmin şərtlərlə pul vəsaitinin verilməsi haqqında götürülmüş hər hansı öhdəlik, qarantıya, zəmanət, borc qiymətli kağızlarının diskontla və ya faizlər alınmaqla satın alınması və müqaviləyə əsasən hər hansı formada verilmiş vəsaitin qaytarılmasını tələb etməklə bağlı digər hüquq da kredit anlayışına aiddir.

Depozit - müvafiq müqavilə şərtləri ilə faizlər və ya komisiyon haqqar ödənilməklə və ya ödənilmədən müştərilərin (əmanətçilərin) tələbi ilə qaytarılmasını və ya başqa hesaba köçürülməsini nəzərdə tutan bankın balansında aparılan cari, əmanət (depozit) və ya digər hesaba qoyulmuş və ya köçürülmüş pul vəsaitidir.

Mühüm iştirak payı - səhmdar kapitalının və ya səsvermə hüququnun 10 və ya daha çox faizini təşkil edən, yaxud müqavilə əsasında iştirakçısı olduğu hüquqi şəxsin qərarlarının qəbul edilməsinə mühüm təsir göstərməyə imkan verən paya birbaşa və ya dolaylı yolla sahiblikdir.

İnzibatçı - bankın Müşahidə Şurasının, Audit Komitəsinin və İdarə Heyətinin üzvləri, habelə bankın baş mühasibi (mühasibat xidmətinin rəhbəri), daxili audit bölməsinin əməkdaşları, bank filialının, şöbəsinin və nümayəndəliyinin rəhbərləri və baş mühasibləri.

Banka aidiyyəti olan şəxslər - bankın inzibatçıları, struktur bölmələrinin rəhbərləri, qərarların qəbul edilməsində iştirak edən digər əməkdaşları və onlarla yaxın qohumluq münasibətlərində olan şəxslər (əri/arvadı, valideyni, o cümlədən ərinin/ arvadının valideyni, babası, nənəsi, övladı, o cümlədən övladlığa götürülən, qardaşı və bacısı); bankda mühüm iştirak payı olan hər hansı şəxs və ya bankın mühüm iştirak payı olan hüquqi şəxs və həmin hüquqi şəxsə mühüm iştirak payı olan hər hansı şəxs, habelə bu cür mühüm iştirak payına malik olan hüquqi şəxslərin icra orqanlarının rəhbərləri.

Banka aidiyyəti olan şəxs adından hərəkət edən şəxslər - aralarında bağladıkları müqavilə əsasında banka aidiyyəti olan şəxs adından hərəkət etməyə hüququ olan şəxs; banka aidiyyəti olan şəxsin mühüm təsir göstərə bildiyi hüquqi şəxs; banka aidiyyəti olan şəxsin nümayəndəsi.

"Kredit təşkilatı" - bank, xarici bankın yerli filialı və ya bank olmayan kredit təşkilatıdır.

"Məqbul və lazımi keyfiyyətlərə malik şəxs" - vətəndaş qüsursuzluğuna malik olan, habelə, ictimai mövqeyinə görə vicdanlı və etimada layiq sayılan və peşəkar keyfiyyətləri, təcrübəsi, işgüzar mənafeləri ona bankın mühüm iştirak payının sahibi, inzibatçısı, müvəqqəti inzibatçısı və ləğvedicisi olmaq imkanını verən fiziki şəxsdir;

"**Vətəndaş qüsuruzluğu**" dedikdə, mühüm iştirak payının sahibləri, o hüquqi şəxs olduqda onun icra orqanının rəhbərləri, habelə bankın törəmə strukturlarının rəhbərləri üçün qəsdən törədilmiş cinayətə görə məhkumluğun olmaması; inzibatçı, müvəqqəti inzibatçı və ləğvedici üçün məhkumluğunun olmaması, keçmişdə mülkiyyət əleyhinə və iqtisadi fəaliyyət sahəsində ağır və xüsusilə ağır cinayətlərə görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi faktının olmaması, müvafiq vəzifəni tutması və ya peşə fəaliyyəti ilə məşğul olması üzərində məhkəmə qərarı ilə qoyulmuş qadağanın olmaması, məhkəmə qaydasında müflis elan edilməsi faktının olmaması başa düşülür.

"**Prudensial**"- bankın təhlükəsiz fəaliyyətinin təmin edilməsinə istiqamətlənmiş normativlərə, qaydalara, tələblərə və göstərişlərə əsaslanmış düşünülmüş davranış, idarəetmə və nəzarət üsuludur.

Bankın məcmu kapitalı (öz vəsaiti) - prudensial hesabatlıq məqsədləri üçün istifadə olunan kapital olmaqla, Milli Bankın normativ xarakterli aktları ilə müəyyən etdiyi I dərəcəli (əsas) və II dərəcəli (əlavə) kapitala daxil olan komponentlərin (elementlərin) cəmi və onlardan tutulmaların fərqiçidir.

Azərbaycan Respublikasının bank sistemi Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından və kredit təşkilatlarından ibarətdir.

Faiz dəhlizi – Mərkəzi Bank, 2007-ci il üçün pul siyasətinin əsas istiqamətlərinə uyğun olaraq pul siyasəti alətlərinin strukturunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədbirlər planlaşdırmışdır və 2 aprel 2007-ci il tarixindən başlayaraq "faiz dərəcəsi dəhlizi" yanaşmasını tətbiq edir. Belə ki, həmin tarixdən başlayaraq Milli Bankın pul bazarında əməliyyatları iki istiqamətdə - çərçivə alətləri və açıq bazarda əməliyyatlar vasitəsilə - aparılır.

Çərçivə alətləri. Çərçivə alətləri vəsaitlərin qısamüddətli cəlb olunması və yerləşdirilməsi alətlərindən ibarət olaraq bankların qısamüddətli likvidliyinin idarə olunması məqsədilə istifadə olunacaq. Milli Bankın çərçivə alətləri kimi bir günlük repo (vəsaitlərin cəlb olunması aləti) və bir günlük əks-reponun (vəsaitlərin yerləşdirmə aləti) istifadəsi nəzərdə tutulur. Çərçivə alətləri üzrə Milli Bankla əməliyyatlar istənilən vaxt əməliyyat günü ərzində müəyyən olunmuş faiz dərəcələri ilə bankların təşəbbüsü ilə aparıla bilər. Beləliklə, çərçivə alətləri üzrə faiz dərəcələri "faiz dərəcəsi dəhlizi"ni təşkil edəcəkdir: dəhlizin minimal həddi bir günlük vəsaitlərin cəlb olunma (repo) faiz dərəcəsi ilə, maksimal həddi isə - bir günlük vəsaitlərin yerləşdirmə (əks-repo) faiz dərəcəsi ilə müəyyən olunacaq. Milli Bankın uçot dərəcəsi isə "faiz dərəcəsi dəhlizi" çərçivəsində "dəhlizin" bir parametri kimi müəyyən olunacaqdır.

Açıq bazar əməliyyatları. Açıq bazar əməliyyatları pul siyasətinin əməliyyat hədəflərinin reallaşdırılması məqsədilə dövriyyədə olan pul kütləsinin tənzimlənməsi və banklararası pul bazarında faiz dərəcələrinə təsir vasitəsi kimi istifadə olunacaq. Milli Bankın açıq bazar əməliyyatları müəyyən olunmuş "faiz dərəcəsi dəhlizi" çərçivəsində notların buraxılışı və qısa-müddətli repo əməliyyatları vasitəsilə Milli Bankın təşəbbüsü ilə birbaşa (qiymətin elan olunması ilə) və ya dolaylı (kəmiyyətin elan olunması ilə) hərracla vasitəsi ilə aparılacaq. Açıq bazar əməliyyatları kimi aşağıdakılar istifadə oluna bilər: sterilizasiya xarakterli: Milli Bankın qısamüddətli notlarının emissiyası; qısamüddətli repo əməliyyatları; emissiya xarakterli: qısamüddətli əks-repo əməliyyatları.

Metodiki-tədris kursunun təmin edilməsi.

Fənnin öyrənilməsi prosesində materillərin verilməsi üzrə klassik auditoria metodundan istifadə olunur: mühazirələr (problemlə sualların izahatı), seminar məşğələləri (mövzunun müzakirəli məsələsinə baxış), praktiki məşğələ-işgüzar oyun, kollokvium, testlər, case.lər, həmçinin tələbələrin ədəbiyyat və normativ-hüquqi sənədlərə əsasən sərbəst işləri. Sərbəst işlərə daxildir: kitabxana və internet resurslarından elmi məlumatların axtarışı, elmi məlumatların işlənməsi, statistik göstəricilərin toplanması və işlənilib hazırlanması.

Əsas Ədəbiyyat

1. Məmmədov Z.F. Monetar siyasət və bankçılıq. Dərs vəsaiti . Bakı, 2014.
2. Məmmədov Z.F. bank fəaliyyətinin əsasları. Bakı, 2014.
3. Abbasov Ə.M., Z.F. Məmmədov. Bank işi və e-bankçılıq. Bakı, 2003.
4. Abdullayev Ş.M. Əsgərova K. Bank işi. Bakı- 2009.
5. Bağırov M. Bank işi. Bakı, 2003.
6. Bəşirov R.A. Bank işi. Bakı, 2003.
7. Sadıqov E.M. Bank əməliyyatları. Bakı, 2010.
8. Ибрагимов З.Г. Генезис денежно - кредитной системы Азербайджана. Баку, 1997.
9. Керимов А. Рынок банковских услуг. Баку. 2010.202 с.

1. Ануреев С.В. Денежно-кредитная политика, диспропорции и кризисы. М.: Кнорус, 2009.
2. Деньги. Кредит. Банки: Учебник, 2-е изд. М.: Проспект, 2009.
3. Жуков Е.Ф., Зеленкова Н.М., Литвиненко Л.Т. Деньги. Кредит. Банки: Учебник. 3-е изд. М.: Юнити-Дана, 2007.
4. Улюкаев А.В. Современная денежно-кредитная полтика. Проблемы и перспективы. М.: Дело, 2009.
5. Соколов Ю.А., Дубова С.Е. Денежно-кредитное регулирование. М.: Флинта, МПСИ, 2008.
6. Моисеев С.Р. Денежно-кредитная политика: Теория и практика. М.: Экономистъ, 2005.
7. Навой А.В. Центральный банк в глобальном хозяйстве. М.: Изд-во РГЭА им. Г.В. Плеханова, 2010.
8. Тобин Дж. Денежная политика и экономический рост. М.: Либроком, 2010.
9. Фетисов Г.Г. Монетарная политика и развитие денежно-кредитной системы России в условиях глобализации: национальный и региональный аспекты. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2006.

10. Моисеев С. Р. Денежно-кредитная политика. Теория и практика :учебное пособие для вузов / С. Р. Моисеев, 2- е изд. – М. : Московская Финансово –промышленная академия, 2010. – 784 с.
11. 2. Улюкаев А. В. Современная денежно - кредитная политика. Проблемы и перспективы / А. В. Улюкаев, 2-е изд. –М. : Дело АХН, 2009. 208 с

Tövsiyə olunan ədəbiyyat.

1. Banklar haqqında normativ- hüquqi aktlar toplusu// Elmi redaktor: Z.F. Məmmədov. Bakı, Qanun, 2009. 1092 s.
2. Dövlət maliyyəsi normativ- hüquqi aktlar toplusu// Elmi rəhbər: V.Z.Zeynalov. Bakı, Qanun, 2010. 1180 s.
3. A.Yeman. Azərbaycan Milli Ödəniş Sisteminin inkişaf tendensiyası: hüquqi və iqtisadi aspektlərin təhlili // Qanun. – 2009. - № 10
4. İbrahimov Z. Pul, kredit və banklar (suallara cavab). Bakı, 2009.
5. Məmmədov Z.F. Finans iqtisadiyyatı. –Bakı: Qanun, 2003. - 375 s.
6. Məmmədov Z.F. Pul , kredit və banklar. Dərslik . Bakı, 2010.
7. Məmmədov Z.F. Beynəlxalq valyuta–kredit münasibətləri. Dərslik. - Bakı, 2001, 2002, 2005,2008. IV nəşr.
8. Məmmədov Z.F. Pul, kredit və banklar. – Bakı, 2010. - 530 s.
9. Məmmədov Z.F. Pul, kredit və banklar, qiymətli kağızlar və valyuta. Suallara cavab. Bakı:, 2005. 200 s.
10. Zeynalov V.Z. Maliyyə və kredit. Dərslik. – Bakı, 2008.
11. Məmmədov Z.F. Azərbaycan Respublikasında pul və valyuta siyasətinin iqtisadi -hüquqi aspektləri// Qanun. – 2009. - № 3. 158 -170.
12. Məmmədov Z.F. Azərbaycan Milli Ödəniş Sisteminin inkişaf tendensiyası: hüquqi və iqtisadi aspektlərin təhlili // Qanun. – 2009. - № 10
13. Məmmədov Z.F. Qlobal böhranların şiddətlənməsi mühitində Azərbaycan Mərkəz Bankının pul siyasətinin istiqamətləri və makro – prudensial idarəetmə antikrizis tədbirləri // Qanun. – 2009. - № 12.
14. Zeynalov V. Z. Beynəlxalq maliyyə. Azər nəşr. Bakı, 2010.
15. Zeynalov V. Z. Maliyyə. Azər nəşr. Bakı, 2009.
16. Аббасов А.М., Мамедов З. Ф. Электронизация финансовой индустрии в условиях сетевой экономики. Баку: Азернешр, 2007.
17. Аббасов А.М., Мамедов З. Ф. Цифровизация финансов. – Баку.: БГУ, 2003. - 200 с.
18. Банковское дело. Учебник. М.: Проспект, 2008.
19. Банковское дело Управление и технологии под ред. Тавасиева Учебник 2005. 671с.
20. Банковское дело. под ред. Коробовой Г.Г. - Учебник 2006 -766с.
21. Банковское дело: современная система кредитования. под ред. Лаврушин М.- 2007.
22. Банковское дело. МФПА, 2005
23. Банковское дело. под ред. Лаврушина О.И. М.- 2007.
24. Банковское дело. под ред. Коробовой Г.Г. М.- 2006.
25. Банковские риски. Издательство: [КноРус](#), 2008 .
26. Банковский менеджмент. Издательство: [КноРус](#), 2010 .
27. Банковский маркетинг. Издательство: МФПА 2004.
28. Гаджиев Дж.Ф. Денежно-банковская система и МБА.М.: «Финансы и статистика», 2008.
29. Герасимова Е. Б., Мельник М. В.. Основы банковского аудита. 2008.- 224 с.
30. Д. Синки. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. Изд.: Альпина Бизнес Букс. 2007. 1024 с .
31. Ермаков С.Л., Юденков Ю.Н. Основы организации деятельности коммерческого банка.

Учебник Издательство: КноРус. Год: 2011

32. Жарковская Е.П. Банковское дело. Учебник 2006
33. Ибрагимов З.Г. Генезис денежно - кредитной системы Азербайджана. Баку, 1997.
34. Керимов А. Рынок банковских услуг. Баку. 2010.202 с.
35. Лаврушин О.И. Банковское дело. Изд: КноРус. - 2008 г. 768 с.
36. Лаврушин О. И. Банковская система в современной экономике. М: КноРус. Монография. 2011. 360 с.
37. Мамедов З. Ф. Деньги, кредит, Банки. Учебник. Баки, 2008. 400 с.

Fənnin öyrənilməsinin və müvəffəqiyyət dərəcələrinin yoxlanılmasına dair attestasiyanın təşkili.

İmtahan sessiyasının təşkili və keçirilməsi qaydaları İmtahanların gedişi və təşkili «Ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili barədə nümunəvi Əsasnamə» və «Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin fənlər üzrə imtahanları haqqında Əsasnamə»lərlə tənzimlənir.

Tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balların yarısı semestr ərzindəki fəaliyyətə, digər yarısı isə imtahanın nəticələrinə görə toplanır. Balların maksimum miqdarı aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: 50 bal imtahanın nəticəsinə görə; - 10 bal dərslərə davamiyyətinə görə; 10 bal tələbənin sərbəst işinə görə; 20 bal seminar (məşğələ) və ya laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə; (Eyni fəndən həm seminar (məşğələ) həm də laboratoriya dərsləri nəzərdə tutulduqhalda onların hər birinə 10 bal ayrılır). 10 bal kurs işinin hazırlanmasına və müdafiəsinə görə; (Fənn üzrə kurs işi (layihəsi) nəzərdə tutulmayıbsa, ona ayrılan 10 bal seminar (məşğələ) və ya laboratoriya dərslərinə əlavə olunur. Əgər fənnin tədrisi yalnız mühazirə, seminar (məşğələ) şəklində nəzərdə tutularsa buzaman davamiyyətə və sərbəst işə ayrılmış ballar istisna olmaqla qalan 30 bal tədrisin bu növgöstəricilərinə görə hesablanır. Qrup curnalında dərstdə iştirak etməyən tələbələrə həmin saata «q/b» sorğulara

cavabverənlərə müvafiq «bal» dərində iştirak edən lakin qiymət almayanlara isə «i/e» yazılmalıdır. Konkret fənn üzrə semestr ərzində toplanmış balın yekun miqdarına görə tələbələrin biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir: - 51 baldan aşağı - «qeyri-kafi».

İmtahana görə balların yığılması İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. İmtahanın qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu açə bilir.

- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzilərini əsaslandırə bilmir;

- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;

- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;

- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırmağı bacarmır;

- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var ;

- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahandan topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Tələbəyə fənlər üzrə sərbəst işə görə balların müəyyənləşdirilməsi. Ayrı-ayrı fənlər üzrə tələbəyə sərbəst işə görə verilən balın maksimum həddi 10-dur. Tələbəyə fənn üzrə semestr ərzində 10 sərbəst iş tapşırığı verilir. Sərbəst işlərin tapşırıqları müxtəlif formada (mühazirə mövzuları üzrə problem və praktiki xarakterli tapşırıqlar, məsələ,

misallar və s.) ola bilər. Həmin tapşırıqlar fənni tədris edən müəllim tərəfindən müəyyənləşdirilir. Hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsi 1 balla qiymətləndirilir.

Kollokviumda iştirakməyən tələbəyə «0» sıfır bal yazılır.